

בדרכו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

עֵשֶׂר תְּעָשֶׂר: שו"ת עם רבינו בדיני מעשר כספים

הפקיר ממונו ושב וזכה לעניין מעשר

שאלה. הפקיר ממונו ושב וזכה האם חייב במעשר.
תשובה. לכאורה חייב.

...

מעשר מכספי פיצויים שקיבל

שאלה. כספי פיצויים עקב נזק שנגרם לו האם צריך להפריש מזה מעשר.
תשובה. אם עפ"י דין פטורים, חייב במעשר.

...

מכר נכס וקנה תמורתו נכס אחר לגבי מעשר

שאלה. מכר נכס אחד וקנה נכס אחר האם משלם מעשר, ולגבי מיסים החוק פוטר אותו מהם.
תשובה. לא מסתבר.

...

לעשר בחשבון או יותר בלי חשבון

שאלה. מה עדיף לתת הרבה יותר ממעשר ללא חשבון, או לתת כחשבון מעשר בדיוק.
תשובה. צריך לידע החשבון ואח"כ יוסיף כרצונו.

...

לנכות רוח עתידי שהיה אמור להרויח ונמנע ממנו מחמת שהלוח לחבירו
שאלה. יש להסתפק אם הפקיד אדם תכנית חסכון בבנק ע"מ להלוות לחבירו האם יוכל לקחת את הפסד הרבית הבנקאית העתידה לבא מכסף מעשר של עצמו.
תשובה. אולי וצ"ע.

...

להתעשר כשנותנים מעשר

שאלה. צ"ע דבשולחן ערוך הלכות צדקה (סימן רמז ס"ד) כתב הרמ"א ואסור לנסות הקדוש ברוך הוא כי אם בדבר זה, שנאמר: ובחנוני נא בזאת וגו', וצ"ע דלא מצינו שהנותנים מעשר בזה"ז מתעשרים, ואולי בזה"ז שיש הסתר פנים אז גם זה לא זוכים לראות, דבר זה שמתעשרים ע"י המעשרות.
תשובה. **תבוא לבני ברק תראה**
נציין לנו בזה ידידנו הרה"ג ר' יעקב ישראל קניבסקי שליט"א נכדו של מרן רבינו, שיעויו במש"כ הח"ח בספר אהבת חסד (ח"ב פ"ט בהג"ה) שהחטא מעכב מלהתעשר ורק שעכ"פ אינו מתחסר [לוקט ונערך מתוך הספר שמחת מרדכי]

...

תרומה מכספי מעשרות לכיבוד ללומדים

שאלתי למו"ר זצוק"ל דיש שמארגנים כיבוד ללומדים בערב שבת וביום השבת, אם אפשר לתרום לזה מכספי מעשר כספים וא"ל "מעשר, רק לעניים".

...

נתינת מעשר כספים לבחור ישיבה

שאלתי למו"ר זצוק"ל אם אפשר ליתן מעשר כספים לבחור ישיבה ואמר לי "אם הוא עניי", ושאלתי מהו גדר דעני ואמר לי "אם לא נותנים לו כל מה שהוא צריך".

...

בחור ישיבה במעשר כספים

שאלתי למו"ר זצוק"ל בבחור ישיבה שאביו מביא לו כסף אם צריך לעשרו ואמר לי "כן". ושאלתי בבחור ישיבה המרויח כסף כגון שלמד במתמידים וכיו"ב אם צריך לעשרו וא"ל "גם צריך לתת מעשר, כל כסף שנכנס לאדם צריך לתת מעשר".

...

נתינת מעשר כספים להדפסת ספרים של ת"ח עני שירוויח על ידי כך

מו"ר מרן (שליט"א) אמר לי דאין ליתן כסף מעשר להדפסת ספרים דמעשרות רק לעניים ונסתפקתי היכא דהת"ח שמו"ל את הספרים הוא עצמו עני אי שרי ליתן לו מכספי מעשרות להדפסת ספריו ועל ידי כך ירויח וכו'.
תשובה: מותר.

[פתחי חיים]

[יד, כב] עֵשֶׂר תְּעָשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זֶרְעֶךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה: אֵת כָּל-לְרֵבוֹת רֵבִית וּפְרֻקְמִטִּיא וְכָל שֹׂאֵר רוּחוּחַ שְׁחִיבִין בַּמַּעֲשֵׂר [ספרי]:

שכר לימוד מכספי מעשר

שאלה. שמעתי מהרב אהרן הוניסברג שליט"א שהיה אצל הרב יחד עם איש אחר, והלה שאלו האם יכול לתמוך לבניו הגדולים מכספי מעשר, והשיבו הרב שלא, כי יש לו מצוה לזונם, 1. איזה מצוה זה, הרי מעל גיל שש אינו חייב לפרנסם. 2. ואם זה מצוה האם אינו יכול לתת ממעשר. שמעתי בשם מרן הגריש"א זצ"ל שאפשר לתמוך בבניו הגדולים מכספי מעשר.

תשובה. זה מצוה ולא חיוב כי הוא גם בכלל חינוך ומה שיותר משיעור יכול לסמוך.

...

תשלום שכר לימוד לישיבה

שאלה. האם אפשר לשלם שכר לימוד לישיבה עבור בן בחור, מכספי מעשר.
תשובה. לא, שמעשר רק לעניים.

...

מוכר נכס לגבי מעשר כספים

שאלה. 1. האם אדם שמוכר נכס בעסקים שלו, בשביל שרוצה לקנות נכס אחר (למשל יותר יקר), האם חייב להפריש מעשר מהכסף של הנכס הראשון, או שפטור דנחשב ככסף הקרן עצמה שממנה לא מפריש מעשר. 2. ואם נאמר שחייב להפריש מה יהיה במקום שאם כן הדין לא יקנה את הנכס השני, האם זה יהיה סברא לפטורו.
תשובה. לכאורה אין חיוב

...

להפריש מעשר מחוב שנתיימש ממנו

שאלה. גבה חוב שנתיימש ממנו האם חייב להפריש מזה מעשר כספים.
תשובה. לכאורה חייב.

...

מעשר מנכס שנעשה לפתע רווחי

שאלה. מה הדין מי שהשקיע בנכס ולא הניב רווחים ופתאום נעשה נס וקיבל את כל ההשקעה בחזרה, האם צריך לעשר מזה.
תשובה. אם נתיימש.

...

מוסד ציבורי לתת מעשר

שאלה. ישיבה קבלה צדקה האם צריכה להפריש מעשר.
תשובה. לא.

...

להפריש מעשר ממתנה

שאלה. קיבל מתנה האם צריך לעשר מעשר ממנה מעשר כספים.
תשובה. לא נהגו.

...

אביו נוהג חומש האם אל תיטוש מחייבו חומש

שאלה. אביו נוהג להפריש חומש האם חייב מדין אל תטוש להפריש חומש.
תשובה. אין חייב.

א. בכל יום 1 בימי אלול 2 היה אומר עשרה פרקי תהילים 3, ובכל יום בעשיית היה אומר את כל התהילים .

1. ואף ב"שבתות" של חודש אלול.

2. רבינו היה מספר בשם אביו, שבנובהרדוק כשהיו כותבים מכתב בימי חודש אלול, היו מסיימים בנוסח "והימים ימי ביקורי ענוים", לזכור ולהזכיר את מהות הימים, שיש לבדוק ולבקר בהם את המעשים. וראה בספר ארחות רבינו שהביא שהקה"י נהג לברך בברכת "כתיבה וחתימה טובה", משעה שבירכו בשבת ברכת החודש של אלול.

וראה בספר ליקוטי מהרי"ח שכתב רמז וסמך לברך ברכת השנים בחודש אלול, ממה שנאמר (שמות י"ח, ז') וישאלו איש לרעהו לשלום, ראשי התיבות 'אלול', לומר שבחודש אלול יש לברך איש לרעהו לשלום באופן מיוחד. ויש שמביאים בכך רמז למה שאחז"ל (יומא פ"ה ב') שעבירות שבין אדם לחבירו אין מתכפר לו עד שיפייס לחבירו, על כן באלול יש לשאול לשלום ולהשלים איש עם רעהו. [וע"ע בספר אמרי נועם לפר' שופטים].

3. דבר זה לומר עשרה פרקי תהילים בכל יום מימי אלול מבואר במשנ"ב (תקפ"א, ג'), וז"ל, נוהגין בכל יום של ימי החול מר"ח אלול ואילך, אחרי התפילה אומרים בציבור עשרה מזמורים. ע"כ. ואמנם שכיום לא נהגו כן בציבור, מ"מ רבינו היה אומרם ביחיד. והביא בספר ארחות רבינו (ב', קצ"ה) שהגר"ד פרנקל זצ"ל שאל את החזו"א האם נוהגים לומר בכל יום מחודש אלול עשרה פרקי תהילים, והשיבו החזו"א בודאי.

ולפי החשבון כיון שהיה רבינו רוצה לגמור את התהילים ב' פעמים בחודש אלול, [כנראה מדברי המשנ"ב (תקפ"א, ג')]. וראה במטה אפרים (שם, ח') שכתב הענין בזה לפי שיש בהם פרקי תהילים כמנין כפ"ר, צריך לי יום והרי אלול יש בו רק כ"ט יום, ויוצא שהיה מוסיף באיזה ימים לומר יותר, או שהיה מתחיל מיום א' דר"ח לי אב. [ובמשנ"ב (תקפ"א, א') כתב, שהנוהגים לומר תהילים כל אלול עם תחנונים יהי רצון, אין להתחיל בר"ח].

סיפר בנו הגראי"ש שליט"א שרבינו אמר לו, שבילדותו קיבל על עצמו שלשה דברים, א' ליתן מיל לצדקה כל יום. ב' להתענות תענית דיבור מראש חודש אלול עד יוה"כ. ג' לקרוא כל ספר התהילים בכל יום מימי עשיית. לומר את כל התהילים בכל יום מעשיית, בזה עמד, והחזיק בזה עד אחרית ימי חייו.

אבל בשני הדברים האחרים לא עמד, ליתן צדקה בכל יום לא עמד, כי לא היתה הפרטה מצויה בכיסו תמיד. להתענות בדיבור לא היה יכול, כיון שאביו דיבר עמו והיה מחוייב מדאורייתא להשיב לו, וכן החזון איש דיבר עמו והיה מחוייב להשיב משום כבוד רבו מדאורייתא, על כן לא עמד גם בזה.

וכן סיפר רבינו שפעם החזו"א ביקש ממנו ביו"ט שני בבני ברק להדליק חשמל ומיד הדליק, ואע"פ שנהג להחמיר כרבו שלא לעשות מלאכות דאורייתא ביו"ט שני בבני ברק, והחזו"א שלא ידע ממנהגו ביקש ממנו, וכיון שהחזו"א ביקש היו קיום מצוה דאורייתא, ולא לעשות מלאכה ביו"ט שני בב"ב הוא חומרא לחוד.

ומסופר כע"ז על רבינו הגרי"ז מבריסק זצ"ל שהיו שנים שהיה חושש לאיזה חומרא בענין הכשר הסוכר, ולא השתמשו בביתו בסוכר בתקופה זו כלל, וכאשר ביקר אצל הגראי"ז מלצר זצ"ל כיבדו בשתיית תה עם סוכר ושתה ממנו, ונדחמו מלווי איד מפר בכך את הנהגתו ושאלוהו לאחר מכן על כך, והשיבם שהדבר ברור ופשוט, אינני משתמש בסוכר משום חשש של ספק בדרבנן, ואילו כבוד תלמידי חכמים זה דאורייתא!

ב. השיב למי ששאלו כשבבית הכנסת לא היה שופר בשחרית בימי אלול, והשיב לתקוע אחר מנחה.

לשעתם ולדורות - דברים מרביה"ק מרנא הדרך אמונה זיע"א בחובת התקופה

נמסר בשליחותו ובנוכחותו ע"י תלמידו המובהק הגאון רבי אליהו מן שליט"א אור ישראל

כאז כן היום לפני מעל עשור שנים הונף ע"י השלטונות גזירת גיוס בני הישיבות, ובחודש ניסן תשע"ג התקבצו אלפי בני הישיבות בחרדת קודש לקבלת הכוונה והדרכה מרועי ישראל רשכבה"ג מרנא אילת השחר זצוק"ל, רשכבה"ג מרנא הדרך אמונה זצוק"ל בחובת התקופה. בעת קשה זו וכ"ש כאשר בתקופתנו הגזירה החמירה ביותר ביזוי כבוד התורה הנורא מעצר בני הישיבות אשר מטרתם להגות בתורה, נתחזק כנגד זה ביתר שאת וביתר עוז.

סיעתא דשמיא צריכים אנו, כמה עזרה של הרבוננו של עולם אנחנו צריכים היום, חלילה שלא יהיה ושב מאחר"ך.

דבר שלישי, צריכים לבקוע רקיעים להפיל תחינה ובקשה שאבינו מלכינו קרע רוע גזר דינינו.

תוספת בקשה פרטית אישית של מרן הגאון רבי חיים שהוא מבקש מבני התורה, היה מצב בזמן החפץ חיים שהישיבות היו לפני קריסה, היתה הצעה שאם רבי חיים עוזר יגיע לארה"ב, המצב יסתדר, רבי חיים עוזר אמר שהוא לא כ"כ בקו הבריאות, לא הסכים לנסוע, זה היה קצת פלא, לא כ"כ בקו הבריאות, מדברים על סכנה של הישיבות, אמר החפץ חיים הבריאות של רבי חיים עוזר זה הבריאות של כלל ישראל, ועל זה אנחנו צריכים לשמור כבבת עינינו.

אמר לי הרב זה גמרא, הגמ' אומרת בגיטין (נו ע"ב) שרבי יוחנן בן זכאי ביקש מהקיסר שני דברים, תן לי יבנה וחכמיה, ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק, זה לא שני דברים, יבנה וחכמיה זה שיש רבי צדוק.

ועכשיו באה הבקשה, אנחנו עכשיו במצב שמבקשים מהקב"ה תן לי יבנה וחכמיה, רבי חיים שמע שהמצב נוגע לבריאות של מרן ראש הישיבה, יש לנו שני דברים שהם אחד, אנחנו מדברים על יבנה וחכמיה, אבל מדברים גם כן על בבת עינינו על הבריאות של מרן ראש הישיבה, ולכן, הבקשה הפרטית של הרב, רבי חיים ביקש שאני אבקש מהציבור, להפיל תחינה ובקשה, על יבנה וחכמיה, ועל בריאותו שהשם יאריך את ימיו ושנותיו של מרן ראש הישיבה הגאון רבי אהרן לייב שליט"א לאורך ימים ושנים בריאות.

הנני בזה למסור דברים ששמעתי ממרן הגאון רבי חיים שליט"א. המשנה באבות (פ"ג משנה ה') "רבי נחוניא בן הקנה אומר: כל המקבל עליו עול תורה, מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל הפורק ממנו עול תורה נותנים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ.

אין מצב בינים או שמקבל או פורק, יש שיעורים במקבל, יותר מקבל או פחות מקבל, יותר עול פחות עול, כמה שיהיה מקבל עליו עול תורה ככה יהיה פורקים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, אנחנו נמצאים בזמן שצריכים שיפרקו מאיתנו עול מלכות, כמה שיהיה, כמה שאנחנו בני תורה נקבל עול תורה ככה יהיה פורקים ממנו.

עכשיו זה בין הזמנים אמנם, אבל גם בבין הזמנים העול תורה לעולם לא פוסק, מאז שאדם חי עד הנשימה האחרונה העול תורה תמיד צריך שיהיה, רבינו ביקש בקשה מיוחדת פרטית למעשה גם בבין הזמנים בודאי כולם לומדים, כל אחד כמה שקבע על עצמו קביעות ללמוד שיוסיף עוד, זה יהיה זכות שעל ידה מקבל עליו עול תורה, ואז יהיה פורקין ממנו.

נקודה שניה הפסוק אומר ולא יראה בך ערוות דבר ושב מאחר"ך, כתוב כאן שאם יראה בך ערוות דבר אז ושב מאחר"ך, המצב שלנו הוא שלא היה כזה דבר בכלל ישראל, צריך זהירות נוראה ועצומה שלא יהיה ח"ו "יראה בך ערוות דבר", לכן החובה לכל אחד ואחד להזהר יותר מאש שחלילה לא יהיה יראה בך ערוות דבר, וכל אחד חייב להשגיח על בני ביתו על החלק הזה עם שבעים עיניים, וכמה שיהיה לא יראה בך ערוות דבר, ככה לא יהיה ושב מאחר"ך, כמה